

УДК 371.13:004

Воропай Н.А.

Херсонський державний університет

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розкривається питання використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів початкової ланки освіти.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище.

Пріоритетним напрямом сучасної державної політики є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітню систему України та формування єдиного інформаційно-освітнього простору. Зокрема, в «Національній доктрині розвитку освіти в Україні» відмічається: «Головною метою в контексті створення інформаційного суспільства й освітньо-інформаційного простору є забезпечення доступу до інформації широкого спектру споживання; належне інформаційне забезпечення всіх гілок влади; розвиток та впровадження сучасних комп'ютерних технологій у системи освіти, державного управління, науки та інших сферах; створення в найкоротші терміни необхідних умов для забезпечення широкого доступу навчальних закладів, наукових та інших установ до мережі Інтернет; розширення й удосконалення подання у мережі Інтернет об'єктивної політичної, економічної, правової, екологічної, науково-технічної, культурної та іншої інформації про Україну; розвиток освітніх і навчальних програм на базі комп'ютерних інформаційних технологій» [6, с. 29-30].

Як зазначено у Державній програмі «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006-2010 роки, однією з найважливіших особливостей нашого часу є перехід розвинутих країн світу від постіндустріального до інформаційного суспільства, що зумовлює необхідність проведення невідкладних заходів із впровадження інформаційних і комунікаційних технологій у сфері освіти і науки. Створення глобальних відкритих освітніх та наукових систем, з одного боку, сприятиме накопиченню наукових знань, а з іншого – розширенню доступу широких верств населення до різноманітних інформаційних ресурсів [5, с. 53].

Обсяг інформації, що людина повинна засвоїти, постійно збільшується, і охопити її повністю у навчально-виховному процесі все важче. Організація самоосвіти за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій допомагає студентіві постійно знайомитися з новими науковими та технічними досягненнями. Тим більше, що в Національній доктрині розвитку освіти України зазначається пріоритетність та важливість застосування НІТ у процесі організації освіти і виховання: «Пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційних технологій, які забезпечують доступ до мережі високоякісних баз даних, розширюють можливості учнів до сприйняття складної інформації... Держава підтримує застосування комп'ютерних технологій у системі оцінювання знань студентів, сприяє забезпеченню навчальних закладів комп'ютерами, побудові міжвузівських інформаційно-освітніх мереж» [6].

Проблема впровадження ІКТ у навчальний процес є предметом дослідження багатьох видатних учених Росії й України, а саме В. Бикова, Р. Бужикова, А. Веліховської,

М. Голованя, М. Жалдака, В. Извозчикова, Т. Зайцевої, О. Матвієнко, Н. Морзе, П. Образцова, А. Пенькова, Л. Петухової, С. Ракова, О. Співаковського, В. Ткачук, А. Федорова та інші.

Дидактичні і психологічні аспекти застосування ІКТ навчання знайшли відображення у працях Г. Балла, В. Безпалька, О. Гокунь, В. Ляудіс, Ю. Машбиця, А. Пишкала, І. Синельник, С. Смирнова та інших дослідників.

Метою статті є розкриття питання використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів початкової ланки освіти.

В епоху інформаційного суспільства освіта має бути безперервною. Це означає, що людина вчиться постійно, у спеціальних освітніх установах або самостійно. Забезпечення безперервної освіти є складною проблемою, вирішення якої залежить від багатьох факторів, зокрема від стану інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища [2, с. 3].

Інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище – системно організована сукупність інформаційного, організаційного, методичного, технічного та програмного забезпечення, що сприяє виникненню й розвитку інформаційно-навчальної взаємодії між студентом, викладачем і засобами нових інформаційних технологій, а також формуванню пізнавальної активності студентів за умови наповнення окремих компонентів середовища предметним змістом певного навчального курсу [7].

Інформаційно-комунікаційні середовища мають бути високодинамічними, з одного боку, вони повинні забезпечувати необхідну взаємодію між тими, кого навчають, і викладачами, а з іншого боку – швидкий доступ до розподілених інтелектуальних інформаційних ресурсів. Саме тому необхідні науково-технічні, технологічні й організаційні зусилля, щоб формування й розвиток інформаційного простору відбувалося збалансовано й відповідало високим запитам користувачів.

Інформаційний простір є збалансованим, коли в його структурі:

розвиваються потужні комп'ютерні телекомунікаційні вузли – інформаційно-аналітичні центри з функціями інтеграторів, концентраторів і навігаторів інформації, з комплексами пристроїв і технологій, що використовують сучасні засоби аналітики, моделювання й оптимізації в складних процесах пошуку та обробки інформації;

- утворюються проблемно-орієнтовані інформаційні простори (наприклад, освітній, науковий, культурний тощо). Це високоорганізовані й високодинамічні інформаційні простори, які впорядковані за технологічними параметрами й правовими питаннями;
- розвиваються мультилінгвістичні середовища, що сприяє багатомовності в кіберпросторі;
- широко використовуються інтелектуальні інформаційні середовища з якісно новими можливостями діалогу, сприйняття та обробки інформації [7].

Зазначимо, що майже неможливо в незбалансованих інформаційних просторах ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології в безперервному навчанні.

У своєму дослідженні А. Янковець під час аналізу напрямів впровадження засобів ІКТ в освітні процеси встановив, що для сьогоденного етапу характерним є використання засобів ІКТ як:

- засобу подання знань і засобу навчання, що вдосконалюють процес викладання, підвищують його ефективність і якість;
- формування культури навчальної діяльності;
- інструменту пізнання навколишньої дійсності і самопізнання;
- автоматизації процесу обробки результатів експерименту і управління навчальним, демонстраційним обладнанням;
- об'єкта вивчення;
- управління навчально-виховним процесом, навчальним закладом;
- засобу поширення передових педагогічних технологій [9, с. 59].

До основних педагогічних цілей використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі І. Роберт відносить:

- розвиток творчого потенціалу майбутнього фахівця;
- розвиток здібностей до комунікативних дій;
- розвиток умінь експериментально-дослідницької діяльності;
- розвиток культури навчальної діяльності;
- інтенсифікація усіх компонентів навчально-виховного процесу, підвищення його ефективності та якості;
- реалізація соціального замовлення, зумовленого інформатизацією сучасного суспільства (підготовка фахівців у галузі інформатики та обчислювальної техніки; підготовка користувачів ІКТ) [8].

На думку М. Жалдака, широке впровадження нових інформаційних технологій в навчальний процес породжує ряд проблем, які стосуються змісту, методів, організаційних форм і засобів навчання, гуманітаризації освіти та гуманізації навчального процесу, інтеграції навчальних предметів і фундаменталізації знань, підготовки і удосконалення кваліфікації педагогічних кадрів, створення системи неперервної освіти, зокрема, системи самоосвіти і самовдосконалення вчителів, яка забезпечувала б оволодіння ними основами сучасної інформаційної культури [3].

У свою чергу М. Головань [1] зазначає, що інформаційно-комунікаційні технології навчання мають якісні відмінності від традиційних технологій. Вони вносять суттєві корективи в усі компоненти методичної системи (мету навчання, зміст навчання, методи навчання, засоби навчання, організаційні форми навчання). Інформаційно-комунікаційні технології навчання мають також суттєві відмінності між собою, зумовлені тим, що в їх основу закладено різні теоретичні засади: а також тим, що за допомогою таких технологій реалізуються різні функції навчання, і реалізуються вони по-різному.

Аналіз сучасної наукової літератури свідчить, що використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання змінює освітнє середовище. Воно значно відрізняється від традиційного та має такі переваги, як:

- гнучкість у виборі місця й часу проведення самостійної роботи;
- студенти, а не тільки викладачі, можуть керувати вибором навчального матеріалу;
- розвиток внутрішньої мотивації студентів шляхом підсилення зовнішньої за рахунок привабливості мультимедійного представлення інформації;
- можливість організації контролю й самоконтролю за виконанням самостійної роботи;
- доступ до інформаційних ресурсів, навчальних і контролюючих матеріалів;
- можливість диференціації навчального матеріалу, врахування рівня пізнавальної активності студентів у процесі навчання;
- свобода в пошуку і відборі матеріалу;
- можливість ефективної доставки студентові широкого діапазону тренувального матеріалу;
- забезпечення ефекту групової співпраці, створення корисного дискусійного середовища й ефективної спеціалізації учасників віртуальних робочих груп;
- низька собівартість надання освітніх послуг;
- перехід від моделі навчання, орієнтованої на викладача до студенто-орієнтованої моделі.

За свідченням О. Красножон, комп'ютер сприяє формуванню у студентів рефлексії своєї діяльності, що є засобом адекватної самооцінки й виступає необхідною передумовою самоконтролю, самовиховання в широкому сенсі слова. Це відбувається завдяки тому, що використання комп'ютера дає змогу наочно представити студентам, до чого призводить кожна їх дія [4].

Систематичне та педагогічно доцільне використання мультимедійних засобів сприяє вдосконаленню сенсомоторної сфери студентів, розвиває їх зорову і слухову чутливість,

формує вміння сприймати, розвиває спостережливість, сприяє розвитку перцептивної уваги. Окремі властивості зорових і слухових подразників та їх комплексний вплив на психіку людини обумовлюють виникнення мимовільної уваги, її стійкості та зосередженості. Використання комп'ютерних засобів навчання дозволяє збільшити обсяг аудіовізуальної інформації для засвоєння студентами, що у свою чергу сприяє розвитку їхнього мислення, формує систему розумових дій, здатність до самостійної творчої роботи.

Як бачимо, потенційні переваги інформаційно-комунікаційних технологій в організації самоосвітньої діяльності студентів очевидні: можливість будувати модульні, легко адаптовані до потреб конкретного студента програми навчання, незалежні від місця та часу навчання, можливість швидкого оновлення курсів. Використання інформаційних технологій дозволяє зробити навчання більш ефективним та індивідуалізованим. Сприйняття матеріалу із використанням комп'ютера поліпшується за рахунок різних дидактичних можливостей комп'ютера, як наочність, підкреслювання, динаміка кольорового зображення. Особливість процесу навчання за допомогою комп'ютера викликає інтерес до навчання і сприяє активізації та зосередженню уваги студентів на предметі. Крім того, комп'ютер створює умови для переходу на більш високий рівень інтелектуальної праці.

Таким чином, окрім занурення в інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище, наявності постійного зворотного зв'язку, за допомогою самоконтролю (блок контролю результатів), з'являється ще й така специфічна дидактична функція інформаційно-комунікаційних технологій, як моделювання ситуацій, які недоступні в традиційних умовах, що сприяє формуванню позитивного й свідомого ставлення до самоосвіти. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації самоосвітньої діяльності студентів допомагає інтегрувати різні форми їхньої діяльності, надаючи процесу навчання більшої інтенсивності.

Отже, основними перевагами використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі самоосвіти студентів є:

- можливість студента визначати власний темп і рівень виконуваних завдань;
- здатність інтегрування логічного й образного способів засвоєння інформації;
- активізація самостійної роботи студентів за рахунок посилення наочності й залучення студентів до розробки матеріалів і презентацій;
- інтерактивна взаємодія (при дистанційному навчанні);
- гнучкість і інтеграція різних типів мультимедійної навчальної інформації.

Інформаційно-комунікаційні технології навчання дозволяють підвищити якість організації самоосвітньої діяльності студентів, створюючи комфортне інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище, що є засобом розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Але потрібно зауважити, що інформаційно-комунікаційні технології можуть взагалі не мати жодного впливу на організацію самостійної роботи студентів або, навпаки, мати й негативний вплив. Перш за все це залежить від матеріально-технічної бази, тобто наявності і доступності комп'ютерів та Інтернету у студентів. Якщо студент не має Інтернет-ресурсу або цей ресурс наявний в недостатній мірі (доступний лише в певний час, у певному місці), то ефективність організації такої самостійної роботи значно знизиться.

Слід зазначити, що більшість сучасних вищих навчальних закладів України недостатньо забезпечені інформаційно-комунікаційними ресурсами, зокрема комп'ютерними класами з можливістю роботи в Інтернеті, що свідчить про неможливість організації ефективної самоосвітньої діяльності студентів з використанням новітніх технологій на сьогоднішній день. Водночас, самоосвітня діяльність студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій навчання не сприяє емоційній передачі змісту навчального матеріалу; контроль знань обмежений, оскільки не може виявити всю систему підготовки студента до певної теми.

Однак, наявність самих інформаційно-комунікаційних технологій ще не свідчить про високий рівень організації самоосвітньої діяльності студентів, оскільки, перш за все,

потребує наявності достатньої кількості та високої якості програмних продуктів, що повинні бути розроблені з усіх професійно-орієнтованих фундаментальних предметів. При цьому, у створенні такого навчально-методичного електронного забезпечення слід враховувати й наявність у викладачів стимулів для організації самостійної роботи студентів саме таким способом, їх рівня оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями навчання, а також усвідомлення ними необхідності розробки методичних рекомендацій, тестів, контрольних, творчих завдань засобами цих технологій. Адже, саме від викладача, якості його навчально-методичного продукту залежить ставлення студентів до виконання самостійної роботи, що, на нашу думку, позначається на її ефективності й результативності.

Саме такий електронний продукт, а саме Web-мультимедіа енциклопедія «Історія педагогіки», активно використовується на факультеті дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету під час вивчення курсу «Історія педагогіки» для студентів напряму підготовки «Початкова освіта». Архітектуру та змістове наповнення даного продукту розробила Л. Петухова з метою оптимізації процесу формування професійних компетентностей майбутніх учителів.

Відмітимо, що у системі підготовки педагогічних кадрів у галузі початкової освіти історія педагогіки займає провідне місце. Це необхідна ланка формування цілісного уявлення майбутнього педагога про свою професійну діяльність. Слід зазначити, що історія педагогіки нагромадила чимало знання про розвиток педагогічних ідей у сфері виховання та навчання, починаючи з давніх часів. Глибоке розуміння будь-якої теорії неможливе без вивчення її історії, найбільшою мірою це стосується першоджерел, оскільки питання тієї чи іншої теорії є основою сучасних дискусій і практичної реалізації. У творах класиків педагогічної думки сконцентровано методологію і методику дослідження проблем навчання і виховання, що є вирішальною умовою професійної підготовки і становлення вчителя.

Передові педагоги минулого зробили значний внесок у теорію і практику виховання та освіти, проте чимало праць було незаслужено забуто. Навчальний курс з історії педагогіки за напрямом підготовки «Початкова освіта» висвітлює найбільш істотні явища минулого й сучасності, містить не використаний раніше матеріал, що сприяє розкриттю основних закономірностей педагогіки, засвоєння яких дасть змогу студентам у майбутньому самостійно поглибити свої знання. Педагогічні теорії та концепції минулого можна використовувати при вирішенні сучасних проблем, які висуваються педагогічною практикою. Знання історії педагогічної думки допомагає краще зрозуміти закономірності процесу виховання і навчання, правильно оцінити нові явища та процеси в галузі навчального пізнання. Крім того, вивчення історії педагогіки сприяє підвищенню обізнаності студентів з історії розвитку обраної спеціальності, розумінню еволюції педагогічної думки, ознайомленню з діяльністю та педагогічною спадщиною визначних мислителів різних епох, їх боротьбою за утвердження нового, прогресивного в галузі освіти й виховання дітей.

Розглянемо можливості Web-мультимедіа енциклопедії з курсу «Історія педагогіки» для забезпечення ефективності процесу самоосвіти студентів.

Складовими частинами означеного продукту є такі розділи та підрозділи:

«Вітальна сторінка» містить звернення автора, у якому надається певну інформацію про проект, зазначаються основні завдання курсу, пояснюються підходи до викладу матеріалу, наводиться короткий опис розділів, а також подане запрошення до користувача поринути у дивовижний світ історії педагогіки, розширити власний кругозір;

«Робоча програма» включає в себе пояснювальну записку, навчально-тематичний план і програму курсу;

«Змістові модулі» містять перелік тем з лекційними, семінарськими (з ґрунтовними методичними рекомендаціями) блоками та блоки самостійної роботи щодо вивчення відповідної теми, а також підсумкову теку для перевірки засвоєних знань;

«Тека творчих завдань» включає підрозділи «Відеофрагменти» та «Кросворди», які є проявом креативної діяльності користувача;

«Мультимедіа галерея» містить короткий опис життя та педагогічної діяльності найбільш відомих педагогів, психологів, філософів;

«Презентації», завдяки яким користувач може самостійно ознайомитися з лекційним матеріалом;

«Екзаменаційний мінімум» містить перелік питань для обговорення на екзамені. Це дозволяє систематизувати, координувати, спрямовувати самостійну роботу студентів протягом вивчення курсу «Історія педагогіки»;

«Глосарій» включає основні терміни навчального курсу та їхні дефініції, що дозволяє розширити кругозір у галузі історико-педагогічної науки;

«Тестовий контроль», за допомогою якого користувач може перевірити рівень засвоєння знань з тієї чи іншої теми;

«Журнал» відображає результати успішності користувача після проходження тестового контролю.

Web-мультимедіа енциклопедія «Історія педагогіки» є частиною динамічного інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища, яке дає змогу забезпечити дистанційне управління процесом організації самоосвітньої діяльності студентів, спостерігати за розвитком, координувати й контролювати її, впроваджувати інноваційні форми та методи в навчальний процес ВНЗ. Цей мультимедійний навчальний комплекс дає змогу у реальному часі з необхідною швидкістю відображати необхідний студентів матеріал, що представлений у відкритій формі, надає зручний доступ до будь-якої інформації енциклопедії, створює цілісне уявлення про навчальний предмет і дає змогу самостійно обирати власну траєкторію навчання, що позитивно впливає на його внутрішню мотивацію, розвиток пізнавальної активності, творчості.

Знайомство з Web-мультимедіа енциклопедією доцільно розпочати з перегляду демонстраційного відеоролика, що представлений на сайті Херсонського державного університету. Для цього необхідно виконати наступний алгоритм:

Зайти на головну сторінку сайту Херсонського державного університету за адресою www.kspu.edu.

У правій частині вікна знайти гіперпосилання «Центр інформаційно-комунікаційних технологій». За допомогою кліка мишки перейти за цим посиланням.

У вікні, що відкрилося, зліва в переліку знайти гіперпосилання «Програмні продукти». Перейти за цим посиланням.

У переліку програмних продуктів знайти та натиснути «Історія педагогіки».

Далі у підменю обрати розділ «Відео».

Після виконання даних операцій можна переглянути ролик, який містить вичерпну інформацію щодо структури Web-мультимедіа енциклопедії з курсу «Історія педагогіки», особливостей роботи з кожним розділом ресурсу.

Для початку роботи з Web-мультимедіа енциклопедією «Історія педагогіки» необхідно завітати на сайт Херсонського державного університету (www.university.kherson.ua). У рядку меню вибрати розділ «Проекти», далі у списку знайти підрозділ «Мультимедійна енциклопедія з курсу «Історія педагогіки». Існує й інший варіант доступу до даного ресурсу – необхідно в панелі навігації ввести адресу сайту: webhp.ksu.ks.ua/joomla/index.php.

Слід відмітити, що система має три рівні персоніфікованого доступу до ресурсів сайту: студент, викладач, адміністратор. Рівні доступу відрізняються пунктами «Меню» сайту. Так, права на роботу з розділом «Журнал» є лише у викладача. У свою чергу, адміністратор має право редагувати змістове наповнення ресурсу, надавати технічну підтримку користувачам.

Для початку роботи з ресурсами Web-мультимедіа енциклопедії «Історія педагогіки» кожному користувачу необхідно зареєструватися. Після переходу за посиланням «Рєстрація» перед студентом з'являється вікно, в якому вводяться дані про користувача. Усі поля є обов'язковими для заповнення. Після проходження реєстрації користувач отримує

доступ до ресурсів сайту. Для входу на сайт йому необхідно ввести логін, пароль і натиснути клавішу «Вхід».

У випадку, коли користувач забув пароль, можна скористатися меню відновлення паролю (посилання «Забули пароль?»). При переході за даним посиланням відкривається вікно відновлення паролю. Після виконання інструкцій користувач отримує листа з новим паролем. Таким чином, у результаті цієї підготовчої роботи користувач отримує доступ до усіх ресурсів Web-мультимедіа енциклопедії, має змогу переглядати зміст її структурних компонентів.

Так, обравши розділ «Пояснювальна записка», студент може ознайомитися з основними завданнями курсу та вказівками щодо самостійної підготовки до занять з курсу «Історія педагогіки». Також користувач знайомиться зі структурними компонентами семінарських занять, які сприяють розвитку критичності мислення та творчої активності студентів. Крім того, подано зразки форм, відповідно до яких треба виконувати конспектування першоджерел.

Під час роботи з розділами «Навчально-тематичний план» і «Програма курсу» студент має можливість ознайомитися з погодинним плануванням лекційних, семінарських та індивідуальних занять, переліком тем, що вивчатимуться. Ці підрозділи можна вважати корисними та необхідними, оскільки вони дають можливість на початку вивчення курсу визначити для себе повний обсяг і напрямок роботи під час опанування навчальної дисципліни.

Під час вибору пункту меню «Змістові модулі» перед користувачем відкривається сторінка з переліком основних модулів, протягом яких буде вивчатися даний курс. Кожна назва модуля є гіперпосиланням, при натисканні якого відкривається сторінка з відповідними лекційним, семінарським блоками, блоком самостійної роботи та підсумковою текою. Маючи таке представлення навчального матеріалу, студенти можуть вже на початку вивчення певного розділу дисципліни спланувати свою діяльність і налаштувати себе на виконання поставлених завдань.

Надзвичайно цікавим пунктом головного меню проекту є «Тека творчих завдань», який містить два структурні компоненти: «Відеофрагменти» і «Кросворди».

Під час самоосвітньої діяльності студент може використовувати кейс-метод, що представлений на сайті фрагментом педагогічного фільму з певної теми. При цьому студент має змогу його продивитися, попередньо дізнатися зміст сюжету, а згодом відповісти на проблемне питання. Цей вид роботи допомагає за невеликий проміжок часу цілісно побачити педагогічну проблему та намітити шляхи її вирішення, розвиває професійну свідомість і творче мислення, формує позитивне емоційно-ціннісне ставлення до майбутньої професійної діяльності. Робота з фрагментами фільмів сприяє розвитку творчих здібностей, реалізує вміння працювати за зразком, проектуючи отримані знання на власний досвід.

Перегляд відеофрагментів у розділі «Тека творчих завдань» слугує умовою формування внутрішньої мотивації до вивчення життя і діяльності видатних діячів, основних педагогічних проблем різних історичних епох, до формування власної думки про визначну постать та її роль у педагогіці та житті народу. У наслідок такої роботи майбутній учитель сприймає світ «очима педагога». Окрім того у нього формується світогляд і розуміння можливих шляхів розв'язування складних педагогічних ситуацій.

На особливу увагу заслуговують кросворди, що розташовані в теці творчих завдань. Користувач безпосередньо працює з компонентом, який являє собою готовий кросворд, що заповнюється on-line. Серед особливостей можна виділити наступні: підсвічування позиції слова у кросворді (при наведенні курсору на питання виділяється слово і навпаки, при наведенні курсору на слово виділяється питання, на яке необхідно відповісти); можливість скористатися підказкою (у вигляді однієї букви, слова або всього кросворду); перевірка правильності відгаданого слова чи всього кросворду (відповідна вкладка, що розташована у верхньому лівому кутку вікна). Робота з таким видом творчих завдань сприяє зацікавленості

студентів, підвищується їхнє прагнення знаходити правильні відповіді шляхом вивчення додаткової літератури.

У процесі самоосвітньої діяльності майбутнім учителям корисним буде знайомством з розділом «Мультимедіа галерея». У ній представлені короткі біографічні відомості про видатних філософів і педагогів різних історичних епох, наведені їхні основні педагогічні погляди, перелік педагогічних праць.

Наступний розділ проекту – «Презентації» – є, на нашу думку, корисним і необхідним для самостійного засвоєння знань з курсу. Кожна презентація виконана у форматі PowerPoint та передбачає чергування слайдів, на яких розміщені текст, фотографії, малюнки, діаграми, графіки, відеофрагменти. Перегляд супроводжується звуковим оформленням – музикою або ж голосовим коментарем диктора. Слід зазначити, що це один з найбільш функціональних та ефективних засобів під час підготовки до лекцій, семінарських та індивідуальних занять.

У розділі «Екзаменаційний мінімум» користувачеві пропонується перелік основних питань, які передбачають обговорення на екзамені. Це дозволяє студенту спланувати діяльність щодо самостійної підготовки до іспиту, здійснити самоконтроль наявних знань.

Інший структурний компонент мультимедійної енциклопедії, який є важливим у процесі самоосвіти, – «Глосарій» організовано таким чином, що необхідний термін можна знайти, переглянувши всі слова на певну літеру або ж скориставшись пошуковою системою. Робота з даним розділом дозволяє поповнювати словниковий запас майбутнього вчителя початкової школи, розширювати кругозір у галузі педагогічної науки.

Розділ «Тестовий контроль» представляє собою доступну та легку у використанні програму, що надає можливість перевірити рівень знань з певної теми. Користувач за допомогою курсору має змогу обирати правильну відповідь і перейти до розв'язання наступного тестового завдання. Під час проходження тестування ведеться відлік часу та підрахунок балів. Відлік часу виступає зовнішнім стимулом до розв'язання тесту, що спонукає студента працювати в оптимальному навчальному режимі. Після виконання тестових завдань користувач отримує звіт, у якому наводиться кількість набраних балів, кількість правильних відповідей і перелік питань, на які була надана неправильна відповідь. Такий звіт, а особливо наявність у ньому неправильних відповідей, спонукає студента до самостійного пошуку та вдосконалення своїх знань.

Серед усіх розділів проекту не останнє місце посідає «Журнал», де відбувається фіксування результатів проходження тестів користувачем. Після вибору розділу з'являється вікно, у якому користувач може знайти своє прізвище, назву тесту, результат і дату проходження, а також рекомендовану оцінку. Окрім перегляду статистики пройдених тестів студент може переглянути інформацію про хід виконання тесту, витрачений час, а також кількість правильних відповідей.

Таким чином, відбувається постійний самоконтроль і стимулювання студента до самоосвітньої діяльності завдяки як корекції своїх знань з певної теми, так і очікуванню оцінки за проведену роботу, що формує високий рівень зовнішньої мотивації, що згодом переходить у внутрішню. Студент стає суб'єктом власної навчально-пізнавальної діяльності й сам зацікавлений у своїй систематичній самоосвіті.

Слід зазначити, що Web-мультимедіа енциклопедією «Історія педагогіки» є універсальним програмним продуктом, оскільки її ресурси можна використовувати при організації самостійної роботи майбутніх учителів початкових класів не тільки з курсу «Історія педагогіки», а й з інших дисциплін педагогічного циклу.

Знайомство студентів із педагогічними дисциплінами розпочинається з курсу «Вступ до спеціальності», метою якого є розкриття перед студентами перспективи і шляхів оволодіння професійною діяльністю вчителя. Проаналізуємо, яким чином можна використати можливості енциклопедії в межах даної дисципліни. Згідно робочої програми студентам пропонується тема «Учитель української національної школи. Творчість В. Сухомлинського». Як викладач у процесі підготовки до лекційного заняття, так і студенти, готуючись до семінарського заняття, можуть знайти необхідну інформацію з теми.

Зокрема, у розділі «Мультимедіа галерея» представлені короткі відомості щодо життя та творчості В. Сухомлинського. У розділі «Презентації» розміщена лекція з теми «Педагогічна діяльність та літературна спадщина В. Сухомлинського». У підрозділі «Відеофрагменти» можна переглянути фільм «Серце віддаю дітям», присвячений діяльності та творчості В. Сухомлинського. Крім того, студенти мають змогу здійснити самоконтроль засвоєних знань, виконавши тестові завдання в розділі «Тестовий контроль».

Під час вивчення курсу «Загальні основи педагогіки», а саме в межах 1 змістовного модулю «Педагогіка в системі сучасного людинознавства» першокурсникам пропонується скласти таблицю, записавши до неї імена та назви творів видатних педагогів минулого та сучасності. У цьому студентам стане в нагоді розділ «Мультимедіа галерея».

У процесі підготовки до заняття «Предмет і завдання дидактики» з курсу «Дидактика» студенти повинні проаналізувати традиційні дидактичні системи (Я. Коменський, Й. Песталоцці, Й. Герbart та ін.) і педоцентричні (Дж. Дьюї). Необхідну інформацію вони можуть знайти у розділі «Презентації», переглянувши наступні лекції: «Школа і педагогіка в країнах Західної Європи і в Північній Америці в XVII-XVIII ст.», «Педагогічні ідеї та діяльність Й. Песталоцці».

Слід зазначити, що презентації лекцій даного розділу є корисним і під час підготовки до таких тем, як «Форми та засоби організації навчання» (знайомство з класно-урочною системою Я. Коменського (лекція «Школа і педагогіка в країнах Західної Європи і в Північній Америці в XVII-XVIII ст.»), «Контроль та оцінка результатів навчально-виховної діяльності учнів» (погляди В. Сухомлинського на оцінювання досягнень молодших школярів (лекція «Педагогічна діяльність та літературна спадщина В. Сухомлинського»)).

У процесі виконання самостійної роботи з теми «Предмет і завдання дидактики. Основні категорії» студенти, використовуючи розділ «Мультимедіа галерея», мають змогу ознайомитися з виданими вченими вітчизняної та зарубіжної педагогічної думки, а також з їхнім внеском у розвиток педагогіки.

Вивчаючи курс «Методика виховної роботи», майбутні вчителі досліджують особливості організації ігрової діяльності молодших школярів. На сторінках web-мультимедіа енциклопедії вони мають змогу знайти інформацію щодо поглядів видатних педагогів минулого (К. Ушинський, С. Шацький, А. Макаренко, В. Сухомлинський та ін.) на гру як один з найефективніших засобів виховання.

У процесі засвоєння знань з курсу «Педагогічна деонтологія» (для ОКР «спеціаліст») з теми «Професійна етика вчителя як змістова основа педагогічної деонтології» ресурси енциклопедії допоможуть розкрити роль і місце педагогічної етики у працях Я. Коменського, К. Ушинського, Т. Лубенця, В. Сухомлинського та ін. Окрім того, наявна інформація буде корисною при виконанні завдання самостійної роботи щодо ретроспективного аналізу етико-педагогічних ідей історії педагогічної думки.

Отже, ресурси web-мультимедіа енциклопедії дозволяють використовувати їх під час вивчення майже всіх дисциплін педагогічного циклу. Крім того, використання комп'ютера змінює співвідношення методів, форм, засобів навчання, призводить до змін обсягу й змісту навчального матеріалу, компресії інформації, логічного та стилістичного її опрацювання, варіативності у виборі видів і способів подання навчального матеріалу, забезпечує індивідуальну та диференційовану роботу над навчальним матеріалом, розширює сфери самостійної роботи з елементами дослідницької діяльності.

Таким чином, зростання ролі ІКТ у багатьох видах людської діяльності цілком природно спричинює зміни в системі освіти, спрямовані на переорієнтацію навчально-виховного процесу з суто репродуктивних механізмів мислення на заохочення творчої активності студентів, що розвиватиметься на базі належного інформаційного забезпечення. Використання ІКТ у навчальному процесі може забезпечити передачу знань і доступ до різноманітної навчальної інформації нарівні, а іноді й інтенсивніше й ефективніше, ніж за традиційного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головань М.С. Развитие познавательной активности учнів в процесі навчання алгебри і початків аналізу на основі НІТ: дис...канд. пед. наук: 13.00.02 / Микола Степанович Головань. – К., 1997. – 177 с.
2. Гриценко В. Створення суспільства знань / В. Гриценко // Інформатика. – 2006. – № 8 (344). – С. 3-4.
3. Жалдак М.И. Система подготовки учителей к использованию информационной технологии в учебном процессе: дис... в форме науч. доклада докт. пед. наук: 13.00.02 / Мирослав Иванович Жалдак. – Москва, 1989. – 48 с.
4. Красножон О.Б. Проблема використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі математичної підготовки майбутніх учителів фізики [Електронний ресурс] / О.Б. Красножон. – Режим доступу: www.bdpu.org/scientific_published/pedagogics_1_2007/22.doc.
5. Матеріали виїзного спільного засідання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти та Консультативної ради з питань інформатизації при Верховній Раді України «Про хід виконання Державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології» / Ком. Верх. Ради України з питань науки і освіти упоряд.: І.Б. Жиляєв, М.К. Родіонов, А.І. Семенченко, редкол.: К.С. Самойлик (голова) та ін. – К. : СофтПрес, 2007. – 208 с.
6. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. // Освіта України. – 2001. – № 29. – С. 4-6.
7. Петухова Л.Є. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Любов Євгенівна Петухова. – Одеса, 2009. – 564 с.
8. Роберт И.В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы, перспективы использования / Ирэна Веньяминовна Роберт. – М.: Школа–Пресс, 1994. – 254 с.
9. Янковець А.В. Підготовка майбутніх перекладачів засобами інформаційно-комунікаційних технологій у вищих військових навчальних закладах: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Андрій Володимирович Янковець. – Хмельницький, 2005. – 211 с.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2013.

Voropay N.

Kherson State University

INFORMATIVE-COMMUNICATION TECHNOLOGIES AS MEAN OF FORMING OF THE SELF-EDUCATIONAL COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

The article opens the question of the use of informative-communicative technologies in process of formation of the selfeducational competence in teachers of primary school.

Keywords: informatively communication technologies, informative-communication pedagogical environment.

Воропай Н. А.

Херсонский государственный университет

ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ САМООБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

В статье раскрывается вопрос использования информационно-коммуникационных технологий в процессе формирования самообразовательной компетентности будущих учителей начального звена образования.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, информационно-коммуникационная педагогическая среда.